

Rapport forvaltningsrevisjon om økonomisk bærekraft

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Oppdal kommune

Møtedato

26.11.2025

Saknr

48/25

Saksbehandler Ragnhild Aashaug

Arkivkode FE-217

TI-&58

Arkivsaknr 24/475 - 8

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget slutter seg til revisors anbefalinger og oversender rapport fra forvaltningsrevisjon til kommunestyret med følgende forslag til vedtak:

1. Kommunestyret ber kommunedirektøren om å:
 - a. sikre hvordan de finansielle måltallene skal benyttes. Skal de være handlingsregler som skal oppfylles hvert år eller nivå for når kommunen har en bærekraftig økonomi?
 - b. benytte KØB-modellen til å illustrere store investeringers innvirkning på måltallene.
 - c. bygge videre på det gode arbeidet kommunen gjør for å ivareta økonomisk bærekraft.
2. Kommunestyret ber kommunedirektøren orientere kontrollutvalget om hvordan oppfølging av punkt 1 i vedtaket har blitt implementert og fulgt opp innen 1.juni 2026.

Vedlegg

Rapport Økonomisk bærekraft

Saksopplysninger

Kontrollutvalget bestilte forvaltningsrevisjon med tema "Økonomisk bærekraft, helhetlig virksomhetsstyring og endring i kommuneorganisasjonen", se sak 27/24 den 9. september 2024. Bestillingen ble gjort med bakgrunn i plan for forvaltningsrevisjon 2024-2028.

Formålet med forvaltningsrevisjonen var å se:

1. hvordan administrasjonen effektiviserer driften for å oppfylle kommunens langsiktige strategier sett utfra et økt press på tjenestene
2. hvordan administrasjonen jobber med dimensjonering av tjenestene
3. hvordan administrasjonen sikrer en effektiv og attraktiv personalpolitikk som er tilpasset behovet for endring og innovasjon
4. om kommunens planlegging, rapportering og oppfølging gir kommunestyret god økonomisk styringsinformasjon.

Revisor la fram prosjektplan i sak 41/24 den 11. november.

Her ble prosjektet avgrenset til kun å gi svar på om administrasjonen planlegger for å opprettholde den økonomiske bærekraften i budsjettprosessen, om budsjettprosessen er tilrettelagt for god politisk styring og om kommunen tar hensyn til den økonomiske handleevnen i investeringsbeslutningene.

Bakgrunnen for endringen var at administrasjonen hadde fått en konsulentrapport med anbefalinger om hvordan de skal effektivisere og dimensjonere tjenestetilbudet. En forvaltningsrevisjon med tilnærmet samme temaet ville ikke tilføre kommunen ny informasjon på nåværende tidspunkt.

Det nye formålet med denne forvaltningsrevisjonen ble derfor å undersøke om Oppdal kommune sitt budsjettarbeid bidrar til en bærekraftig økonomi i kommunen.

Kapittel 1.5 i rapporten beskriver godt hva som ligger til grunn for begrepet økonomisk bærekraft i denne rapporten. Kjernen i rapporten er om det etableres en felles

situasjonsforståelse av det økonomiske utgangspunktet i kommunen før tjenestoområder prioriteres opp eller ned.

Metoden som er brukt er intervju og dokumentgjennomgang. Det har vært intervju med fire enhetsledere i kommunen, som er fra hjemmetjenester, plan og forvaltning, Aune barneskole samt tekniske tjenester. I tillegg er det gjennomgått dokumenter som er relevante for kommunens budsjettarbeid.

På denne bakgrunn legges rapport fra forvaltningsrevisjonen frem til behandling.

Problemstillinger

Revisor utarbeidet en hovedproblemstilling om budsjettprosessen ivaretar økonomisk bærekraft, med 5 delproblemstillinger:

1. I hvilken grad er budsjettprosessen innrettet mot å ivareta kommunens økonomiske handleevne?
2. I hvilken grad har kommunen et planverk som legger til rette for at budsjettprosessen ivaretar økonomisk bærekraft?
3. I hvilken grad har kommunen rutiner for å sikre at budsjettprosessen ivaretar økonomisk bærekraft?
4. I hvilken grad ivaretas kommunelovens krav om realistisk budsjett?
5. I hvilken grad er det tatt hensyn til kommunens økonomiske handleevne i investeringsbeslutninger?

Delproblemstilling 1

For å undersøke problemstillingen om i hvilken grad er budsjettprosessen innrettet mot å ivareta kommunen økonomiske handleevne, har revisor har utarbeidet kriterier som skal undersøkes. Kriteriene er utledet på grunnlag kommunelovens § 14-1 som sier at kommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

- Kommunestyret skal vedta finansielle måltall.
- De finansielle måltallene skal gjenspeile hva som skal til for å oppnå en forsvarlig langsiktig økonomisk utvikling.
- Økonomiplan og årsbudsjett skal vise utviklingen i kommunens økonomi, herunder utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser.

Revisor vurderer at:

- kommunestyret har vedtatt finansielle måltall.
- Oppdal kommune sine finansielle måltall til en viss grad gjenspeiler hva som skal til for å oppnå en forsvarlig langsiktig økonomisk utvikling.
- økonomiplan og årsbudsjett viser utviklingen i kommunens økonomiske handlingsrom over tid.

Det konkluderes med at budsjettprosessen i stor grad er innrettet mot å ivareta økonomisk handleevne. Det kan være en svakhet at det ikke er dokumentert vurderinger av nivået på måltallene i forhold til at de skal gi en bærekraftig økonomi i kommunen.

Problemstilling 2

For å undersøke problemstilling 2 om i hvilken grad har kommunen et planverk som legger til rette for at budsjettprosessen ivaretar økonomisk bærekraft, har revisor har utarbeidet kriterier. Det er på grunnlag av at kommunene skal utarbeide samordnete og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi (se kommunelovens § 14-1 andre ledd) som kan sees i sammenheng med første ledd i § 14-1 om å ivareta den økonomiske handleevnen over tid.

Følgende revisjonskriterier er utledet for problemstillingen:

- Kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon.
- Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale planer skal følges opp.
- Kommunestyrets prioriteringer skal framgå av økonomiplan og årsbudsjett.

Revisors vurdering er at

- kommuneplanens samfunnsdel for Oppdal kommune tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon.
 - men planen sier ikke noe om hvordan disse utfordringene påvirker Oppdal kommune og heller ikke om det er andre utfordringer som er spesifikke for Oppdal
- økonomiplan viser hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale planer skal følges opp.
- økonomiplan og årsbudsjett viser kommunestyrets prioriteringer.

Problemstilling 3

For å undersøke problemstilling 3 om i hvilken grad har kommunen rutiner for å sikre at budsjettprosessen ivaretar økonomisk bærekraft, har revisor utarbeidet kriterier. Det er utledet på bakgrunn av NOU 2016:4 hvor det foreslås det å tydeliggjøre roller, ansvar og oppgaver i loven, både for de folkevalgte og administrasjonen. Et godt samspill vil blant annet avhenge av hvordan arbeids- og myndighetsfordeling gjennomføres i praksis, og av forhold som mellommenneskelige relasjoner, gode rutiner og så videre.

Følgende revisjonskriterier er utledet for problemstillingen:

Kommunen skal ha styrende dokumenter for budsjettprosessen, som viser

- årshjul for arbeidet
- roller, oppgaver og ansvar
- politisk medvirkning

Revisors vurdering er at:

Oppdal kommune har styrende dokumenter for budsjettprosessen som viser årshjul for arbeidet, roller, oppgaver og ansvar samt politisk medvirkning. Det er rutiner for å sikre at budsjettprosessen ivaretar økonomisk bærekraft.

Problemstilling 4

For å undersøke problemstilling 4 om i hvilken grad ivaretas kommunelovens krav om realistisk budsjett, har revisor utarbeidet kriterier som skal undersøkes. Kriteriene er utledet på bakgrunn av §14-4, tredje ledd i kommuneloven, som sier at økonomiplan og årsbudsjett skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige. NOU 2016:4 som sier at økonomiplanlegging er et sentralt verktøy for en god økonomiforvaltning over tid og kommunelovens §14-10 sier at all bruk av midler i årsbudsjettet skal ha dekning i årets tilgang på midler.

Revisjonskriteriet for problemstillingen er at økonomiplan og årsbudsjett skal være realistisk.

Revisors vurdering er at:

Oppdal kommunes økonomiplan og årsbudsjett i stor grad er realistisk, og kommune ivaretar kommunelovens krav om realistisk budsjett.

Problemstilling 5

For å undersøke problemstilling 5 om i hvilken grad er det tatt hensyn til kommunens økonomiske handleevne i investeringsbeslutninger, har revisor utarbeidet kriterier på

bakgrunn av kommunelovens § 13-1. Kommunedirektøren skal påse at saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet. Det innebærer at beslutningsgrunnlaget viser hvilke forpliktelser investeringen legger på kommunen framover.

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen:

- Kommunedirektøren skal påse at saker knyttet til investeringer er forsvarlig utredet. Utredningen skal gi et faktisk og rettslig grunnlag for vedtak.
- Kommunen skal synliggjøre hvordan investeringsbeslutningen påvirker kommunens gjeldsgrad framover.
- Kommunen skal synliggjøre hvordan investeringsbeslutningen påvirker kommunens driftsbudsjett framover.

Revisors vurdering er at:

- saken om investeringen i Høgmo barnehage er forsvarlig utredet. Utredningen gir et faktisk og rettslig grunnlag for vedtak.
- Oppdal kommune til i stor grad synliggjør investeringen i Høgmo barnehage sin betydning for det økonomiske handlingsrommet.
- Oppdal kommune til en stor grad synliggjør hvordan investeringsbeslutningen påvirker kommunens driftsbudsjett framover.

Revisors konklusjoner og anbefalinger

Revisor konkluderer med at budsjettprosessen i Oppdal kommune i stor grad ivaretar økonomisk bærekraft på bakgrunn av vurderingene for problemstillingene.

Revisors anbefalinger til kommunedirektøren er dermed å vurdere:

- hvordan de finansielle måttallene skal benyttes. Skal de være handlingsregler som skal oppfylles hvert år eller nivå for når kommunen har en bærekraftig økonomi?
- å benytte KØB-modellen til å illustrere store investerings innvirkning på måttallene.
- å bygge videre på det gode arbeidet kommunen gjør for å ivareta økonomisk bærekraft.

Høringssvar og uttalelse fra kommunedirektøren

Revisor oversendte rapporten til kommunedirektøren, som mener at rapporten gir et riktig bilde av Oppdal kommune sin ivaretagelse av økonomisk bærekraft. Sekretariatet har uavhengig av dette oversendt rapporten til fylkesdirektøren, i tråd med kommuneloven § 23-5. Kommunedirektøren er informert om at kommunedirektøren har anledning til å uttale seg saken og før kontrollutvalget fatter vedtak.

Vurdering og konklusjon

Rapporten er i tråd med kontrollutvalgets prosjektplanen. Bestillingen ble avgrenset fordi den ble for stor og fordi det var bestilt en rapport med anbefalinger om hvordan Oppdal kommune skulle effektivisere og dimensjonere tjenestetilbudet. Kontrollutvalget vil vurdere om de avgrensede områdene skal følges opp i en ny forvaltningsrevisjon til slutten av perioden.

Revisors vurderinger er omfattende og grundige, og gir godt grunnlag for å konkludere.

Forvaltningsrevisjon er en bekreftelse på at det jobbes bra i økonomiforvaltningen i Oppdal kommune, og gir noen forbedringspunkter.

Anbefalingene fra revisor kan derfor bidra til at kommunens arbeid med økonomisk bærekraft blir særdeles godt. Sekretariatet mener at rapporten gir et innblikk til de folkevalgte i Oppdal kommune om hvorfor prosessene er innrettet slik de er. Vi håper det bidra til en ytterligere bevisstgjøring.

Sekretariatet anbefaler at utvalget oversender rapport fra forvaltningsrevisjon til behandling i kommunestyret